

UDRUGA ZA ČUVANJE SJEĆANJA
NA DJECU ŽRTVE RATA
„OSMICA“ VITEZ

**KRONOLOGIJA VAŽNIH DOGAĐANJA
VEZANIH ZA SPOMEN MJESTO „OSMICA“
U VITEZU OD TRAGEDIJE 10.6.1993. GOD.
KROZ PERIOD OD 30 GODINA**

Spomen park „Osmica“ se nalazi u užem središtu općine Vitez koja je smještena u samom središtu Bosne i Hercegovine i nalazi se u središnjem dijelu doline rijeke Lašve.

Spomen park „Osmica“ je mjesto stradanja osmero nevine djece čije je živote ugasila granata ispaljena s položaja Armije BiH dana 10.6.1993.godine.

Za ovaj zločin ni nakon trideset godina nitko nije odgovarao. Zbog nedovoljne brige i osjećaja za ovo spomen mjesto od strane općinskih vlasti, lokalne zajednice, politika pa i pojedinih udruga, osnovana je UDRUGA „OSMICA“ VITEZ kojoj je primarni cilj čuvanje sjećanja na poginulu djecu s ciljem da se više nikada i nikome ne ponovi.

U ovoj brošuri nismo htjeli objavljivati stravične slike masakra djece kojeg je tog kobnog dana napravila granata iako to posjedujemo u svojoj arhivi kao i dijelove snimaka stravičnog zločina koje smo iste prosljedili i državnom tužilaštvu.

DJEČJE IGRALIŠTE - SPOMEN PARK „OSMICA“

Na livadi između obiteljskih kuća, uz put koji su koristili samo lokalni mještani, djeca su sama napravila stol sa dvije klupe ispod hladovine velikoga hrasta i uz rub ceste su napravili koš.

Sa igrališta su se po cijeli dan i do kasno u noć mogli čuti dječji osmjesi, male dječje svađe, odzvanjanja lopte za vrijeme igre na košu sve dok ih roditelji ne bi pozvali u kuću. S obzirom na gustu naseljenost broj djece koja bi se nalazila na igralištu je uvijek bio oko dvadesetak.

Obitelji koje su doživjele tragediju a živjele su i prije rata u blizini igrališta su obitelj Garić, Križanović i Ramljak.

S početkom rata u naselje su se doselili obitelj Antičević sa svojih dvoje djece koji su protjerani iz Travnika, obitelj Grebenar sa svojih troje djece koji su protjerani iz Počulice i obitelj Čečura sa svojih troje djece isto tako protjerani iz Počulice.

Kako se igralište nalazilo između kuća, zaklonjeno od pogleda snajpera i dovoljno udaljeno od crte razgraničenja, tako je i u ratno vrijeme bilo mjesto okupljanja djece, ni ne sluteći da bi nekome bolesnom umu palo na pamet gađati civile a pogotovo nevinu djecu.

UDRUGA ZA ČUVANJE SJEĆANJA NA DJECU ŽRTVE RATA „OSMICA“ VITEZ

10.6.1993. god. VITEZ ZAVIJEN U CRNO

Dana 10.6.1993. god. u mirno večernje doba oko 20:45h na improvizirano dječje igralište koje se nalazilo između kuća u prigradskom naselju općine Vitez sa položaja Armije BiH je ispaljena minobacačka granata 120 mm i tako zauvijek promijenila živote mnogih obitelji.

Od posljedice pada granate smrtno je stradalo osmero djece a petero je teže ranjeno. Djeca su bila u dobi od 9-18 godina. Na licu mjesta je poginulo pet dječaka, u bolnici u Novoj Biloj od posljedica ranjavanja su istu noć preminule dvije djevojčice a nakon 14 dana od ranjavanja preminula je i treća djevojčica u bolnici u Splitu.

UDRUGA ZA ČUVANJE SJEĆANJA NA DJECU ŽRTVE RATA „OSMICA“ VITEZ

IMENA STRADALE DJECE:

SANJA GARIĆ
rođ. 1975.g.

MILAN GARIĆ
rođ. 1981.g.

AUGUSTINA GREBENAR
rođ. 1984.g.

VELIMIR GREBENAR
rođ. 1981.g.

DRAGAN RAMLJAK
rođ. 1978.g.

BORIS ANTIČEVIĆ
rođ. 1983.g.

SANJA KRIŽANOVIĆ
rođ. 1978.g.

DRAŽEN ČEČURA
rođ. 1978.g.

PADOM GRANATE IGRALIŠTE KOJE JE BILO MJESTO IGRE POSTAJE MJESTO STRAVIČNOG PRIZORA

10.6.1993. god. 20:45h je vrijeme pada granate koja je mjesto dječje igre i smijeha pretvorila u mjesto plača, krika, jauka, bola, masakra... Granata od 120mm je pala svega 2m od stola za kojim su sjedila većina poginule djece i 2m od koša na kojem su se neka od njih igrala. Ono čega se najviše sjećamo toga trenutka je prodoran zvuk eksplozije granate, miris baruta i dima, stravične scene raskomadanih tijela djece koja su popadala okolo stola a dijelovi tijela su se nalazila svud okolo. Krošnja hrasta koji je pravio hlad nad stolom je toliko bila oštećena da se nakon par godina sasušio a sa grana koje su ostale na njemu su mještani danima skidali dijelove tijela.

U takav stravičan prizor samo nakon nekoliko sekundi su prvi došli neki od roditelja djece i susjedi te u takvom kaosu obilazili tijela i tražili one koji su preživjeli. Jedna od prvih koja je došla je Mira Garić i prišla do sina Ivana koji je bio pri svijesti, ali u nepokretnom stanju. Nakon što su vidjeli da je brat Milan na mjestu stradao i bezvotno ležao bez dijelova tijela, rekao je mami da ide vidjeti što je sa sestrom Sanjom koja je krenula kući i našla se na pola puta, nekih dvadesetak metara od pada granate. Sve se dešavalo kao u snu. Sanju su također našli bez svijesti kako nepomično leži, ali je davala znakove života kao i Agustina i Sanja Križanović.

Tijela preživjele djece su prebacivale osobe koje su pritekly u pomoć svojim osobnim autima do ratne ambulante koja se nalazila u podrumu poslovne zgrade u centru Viteza.

Nakon ukazane prve pomoći u ratnoj ambulanti Vitez teže ranjena djeca su dalje transportovana za ratnu bolnicu u Novu Bilu dok je Dario Garić kao lakše ranjen ostao u Vitezu potom otpušten kući. Iz Viteza za Novu Bilu se dolazilo okolnim seoskim putevima koji su vodili kraj groblja Nebašće, kroz poduzeće Princip te okolnim selima Mošunj i Gladnik.

Borba za život ranjene djece u bolnici je trajala gotovo cijelu noć. Dok su se doktori borili za živote ranjene djece, u isto vrijeme su roditelji sahranjivali poginulu djecu na groblju Nebašće u ranim jutarnjim satima zbog izloženosti snajperskoj vatri sa položaja Armije BiH.

Tu noć u bolnici Nova Bila su od posljedica ranjavanja preminule i dvije ranjene djevojčice Augustina Grebenar i Sanja Križanović koje se sahranjene dan poslije.

U bolnici Nova Bila je nastavljena borba za život i zdravlje djece koja su ostala živa, ali s teškim ozljedama. Djeca za čije su se živote doktori borili u kaosu rata i ratnih dešavanja su Sanja Garić koja je cijelo vrijeme liječenja bila u komi, Ivan Garić, Marina Garić, Milan Križanović i Blaženko Čočura.

U periodu od 15.6. - 20.6.1993. god. trajali su pregovori sa Armijom BiH da se pusti konvoj sa ranjenicima koji su bili u teškom stanju na daljnje liječenje u Split. Armija BiH je u dva navrata dala odobrenje da se propusti konvoj s ranjenicima iz Nove Bile, ali nakon pripreme ranjenika stigla bi informacija da nema ništa od dogovora.

Dana 20.6.1993. god. stigla je informacija da će se propustiti konvoj s ranjenicima u pratnji UNPROFORA preko mjesta Opara i Pavlovica - općina Novi Travnik pa se u bolnici Nova Bila vrši žurna priprema ranjenika za transport.

Većina ranjenika za transport je smještena u autobuse na način da se na 4 sjedišta linijski 2+2 postavljale daske sa spužvama na koje su redom smiještani djeca ranjenici. Konvoj je krenuo ispred bolnice u pratnji UNPROFORA. Prvo zaustavljanje je bilo na punktu u Opari gdje je konvoj dočekan sa uvredama te je bilo velikih otpora od strane Armije BiH i lokalnih mještana da se konvoj s ranjenicima propusti. Nakon pregleda vozila i pregovora sa UNPROFOROM konvoj se zaputio preko Pavlovice makadamom do Rame.

Dolazak konvoja u Ramu uz Ramsko jezero je dočekan velikim brojem mještana koji su pomagali oko daljnjeg transporta ranjenika za Split.

Transport ranjenika iz Rame za Split vršili su helikopteri gotovo do večernjih sati rasporedom na način da su teže ranjeni išli prvi.

U Split su tako prebačeni na daljnje liječenje Sanja Garić, Ivan Garić i Marina Garić.

TRAUME SPLITA

Dolazak ranjenih u Split su mnoge medijske kuće prenijele a neke i sa objavom imena i prezimena ranjenih. Kako su ime Sanja Garić čuli na vijestima, jedna obitelj Garića koji su živjeli u Švicarskoj a imaju obitelj koja je izbjegla iz sela Potkraj - općina Travnik u Novu Bilu te imaju kćerku koja se zove Sanja i misleći da se radi o njihovoj rodici, nazvali su bolnicu na Firulama i nastavili se raspitivati o njenom zdravstvenom stanju. Napomene radi, veza sa Srednjom Bosnom u to vrijeme gotovo da nije ni postojala i bila je u potpunoj blokadi tako da nisu mogli doći u kontakt sa rodbinom koja se nalazila u Novoj Biloj.

Zdravstveno stanje Sanje Garić je bilo jako teško i od početka su bile male šanse da ostane živa. Nažalost nakon četiri dana od dolaska u Split 24.6.1993. god. je preminula.

Kako je vladala potpuna blokada sa Srednjom Bosnom, o zdravstvenom stanju i smrti iz bolnice su samo obavijestili obitelj Garića iz Švicarske. Ni dan danas nam nije jasno zašto su cijelo vrijeme na upite Sanjinog brata o njenom zdravstvenom stanju djelatnici bolnice govorili da je stabilno i da se oporavlja a on je bio spriječen posjetiti je jer je bio nepokretan. Isto tako nije nam jasno kako ta obitelj iz Švicarske nije vidjela ni imena Ivana i Marine Garić te se tako pokušala informirati.

Nakon što su im javili iz bolnice da sve preminule ranjenike iz BIH sahranjuju na Lovrinac, obitelj iz Švicarske je kontaktirala mrtvozornika Splitske bolnice na Firulama i rekli mu da oni žele tijelo preuzeti i sahraniti u Požegu i kako dio njihove obitelji živi u Požegi te namjeravaju svu obitelj s vremenom prebaciti prvom prilikom iz rata zahvaćene BIH.

Nakon što im je to odobrio mrtvozornik oni šalju rođaka iz Požege da tijelo pokojne doveze iz Splita te da je sahrane na mjesnom groblju u Požegi.

Kako taj rođak nije dugo vidio svoju rodicu tako nije mogao sa sigurnošću ni prepoznati tijelo i iako su bile godinu dana razlika i ne baš iste fizionomije nego samo istog imena i prezimena, mrtvozornika nije spriječilo da izda tijelo što je etički i moralno vrlo upitno.

Obitelj Garića porijeklom iz Potkraja koji su živjeli u Požegi i Švicarskoj se tako okupljaju, oplakuju i sahranjuju tijelo Sanje Garić misleći kako je to njihova rodica, kći od strica.

Nakon nekoliko dana od sahrane, obitelj Garić iz Požege uspijevaju stupiti u kontakt preko radio amatera sa svojom obitelji koja se nalazila u Novoj Biljoj te saznaju da je njihova rodica živa i zdrava i da su pogrešnu osobu sahranili. Za sve to vrijeme roditelji preminule Sanje Garić koji su se nalazili u Vitezu kao i njihov sin Ivan koji se nalazio u istoj toj bolnici u Splitu iz koje je odvezeno tijelo pokojne Sanje nisu ni znali da je njihova kći, sestra pogrešno sahranjena u Požegi.

Nekoliko dana poslije Sanjine sahrane dolazi informacija do obitelji u Vitezu da je njihova kćerka preminula i da se izjasne gdje da je sahrane na Lovrinac – Split ili u Tomislavgrad (BIH). Ubrzo dolazi informacija iz Splita da ne znaju gdje je tijelo pokojne. Naporima radio amatera, osobito fra. Ante Tomasa koji je bio na službi u Viteškoj župi Sv. Juraj u Vitezu i koji je cijelo vrijeme bio uz stradale obitelji, uspijeva se raspetljati cijela priča. Fra Anto Tomas je u isto vrijeme preko radio amatera uspostavio kontakt obitelji Garić sa sinom Ivanom te su tako i njemu prenijeli informaciju o smrti sestre, ali ne da je pogrešno sahranjena. Nakon završenog razgovora sa roditeljima u bolesničku sobu Ivana ulaze mrtvozornik i još jedna osoba te počinju postavljati pitanja o izgledu, fizionomiji i tragovima ranjavanja njegove sestre te daju na uvid za raspoznavanje naušnice od sestre. Na Ivanovo inzistiranje da ga odvedu do sestrina tijela te će je on prepoznati, oni su se zbunili i rekli da to nije moguće i da nije prihvatljivo za trenutno njegovo zdravlje. Nakon razgovora i informacija koje im je on tada dao samo su izustili „to je ta osoba“ i izašli. Osoba koja je bila sa mrtvozornikom je cijelo vrijeme šutjela i bila na rubu plača.

30.6.1993. god. Ivan je prebačen na daljnje liječenje iz bolnice na Firulama trajektom za Vela Luku u rehabilitacijski centar Kalos, a Marina ostaje na Firulama.

17.7.1993. god. Mira Garić (mama pok. Milana, pok. Sanje i Ivana koji se nalazio u Kalosu) je prebačena helikopterom iz Viteza za Split kako bi identificirala tijelo (kojeg nema u mrtvačnici) svoje kćeri i potpisala operaciju za maloljetnu Marinu kćer svoga djevera. Dolaskom u splitsku bolnicu jedan od doktora koji je bio na hitnom prijemu ranjenika joj objašnjava zdravstveno stanje kakvo je bilo kod pok. Sanje, Marine i Ivana. Nakon toga je odvede do mrtvozornika koji je cijelu situaciju oko Sanje zakomplicirao i izdao tijelo pokojne

bez da je bio siguran o kome se radi. Mrtvozornik ženu koja je izgubila dvoje djece i treće nepokretno leži u bolnici, koja je tek došla helikopterom iz okupiranog Viteza u Split odvodi u mrtvačnicu u kojoj se nalaze hladnjače sa leševima i govori kako treba biti sretna jer je njenu kćer netko sahranio dok mnoga tijela danima leže u hladnjači. Valjda je tim činom mislio opravdati svoju glupost koju je napravio a u stvari nije ni svjestan koliko ponovo nanosi boli ženi koja je izgubila dijete.

22.7.1993. god. Ivan dolazi u Split iz Vela Luke i nakon mjesec dana ponovo se susreće sa svojom mamom. Taj susret kada ga je vidjela da samostalno hoda i izlazi iz trajekta, iako veoma slabo ali hoda i s obzirom da su liječnici rekli da su šanse za to jako male ili gotovo nikakve, ne može se opisati riječima. U društvu njegove majke je bila ista osoba koja je bila i u sobi sa mrtvozornikom za vrijeme kada su mu saopćili telefonom da je sestra preminula. Ponovo kao i toga dana u sobi ta osoba je nepomično stajala i cijelo vrijeme šutjela i gledala u njega uplakanim očima. Poslije mu je bilo sve jasno kada je saznao da je ta osoba iz Požege došla, preuzela tijelo njegove sestre i organizirala sahranu misleći kako je njegova rodica. Možemo samo misliti kako je bilo teško sve to preživljavati tom čovjeku i njegovoj obitelji u tim trenucima. Cijela priča pomalo sličí filmskom scenariju a poznajući pokojnicu i njen život, možda se sve to desilo s razlogom, da je preminula na dan Sv. Ive, da je imala dostojanstvenu sahranu i da su je ispratili i oplakali kao najrođenijeg člana obitelji.

1994. GODINA

U siječnju 1994. g. Milko Garić je prebačen helikopterom iz Viteza kako bi došao u posjet vidjeti sina. U drugom mjesecu odlazi sa suprugom i sinom u Požegu da posjete grob kćeri Sanje. Obitelj Garić iz Požege kod koje su i prenoćili njihovim je dolaskom i razgovorom o svemu što se desilo napokon dobila mir zbog sve te situacije u kojoj su se i oni našli i pomalo pribojavali reakcija.

10.6.1994. god. PRVA OBLJETNICA I MISA NA MJESTU STRADANJA

Stol za kojim su se nekada igrala i okupljala djeca sada je mjesto na kojem se nalazi cvijeće i upaljene svijeće. Na mjestu pada granate roditelji su napravili betonsko postolje na kojem se nalazi kamena knjiga na kojoj su ispisana imena stradale djece i datum stradanja a iznad knjige bijeli kameni križ i kip anđela. Na mjestu gdje se nalazio drveni improvizirani koš sada je postavljena nova konstrukcija sa obručem unutar kojeg stoji lopta i simbolizira vrijeme koje je tada zauvijek stalo.

10.6. je tako postao datum sjećanja na tragično preminulu djecu. Na mjestu stradanja se okupilo mnoštvo vjernika i služena je sv. Misa zadušnica. Na Misi zadušnici su nazočni vjernici i folklorno društvo iz Zagreba u pratnji fra Ante Garića koji je bio tada na službi u Zagrebu.

18.10.1994. god. roditelji pok. Sanje Križanović su dobili kćer Mariju Križanović. Unatoč tragediji život ide dalje.

1995. GODINA

11.2.1995. god. SANJIN DOLAZAK U VITEZ

11.2.1995. god. tijelo pokojne Sanje Garić je ekshumirano iz Požege i doveženo na spomen mjesto stradanja u Vitez gdje je dočekano i ispraćeno na mjesno groblje Nebašće uz mnoštvo rodbine i prijatelja. Napokon su opet svi zajedno što je i obiteljima donijelo mir u duši. I u ovom teškom trenutku kao i svim ranijim trenutcima vezanim za ovu tragediju uz obitelj je bio fra Ante Tomas koji je i postao Krizmani kum Ivanu Garić, jednom od preživjelih.

15.1.1995. god. roditelji pokojnog Dragana Ramljaka su dobili sina Antu.

20.2.1995. god. roditelji pokojnih Augustine i Velimira Grebenara su dobili sina Marka.

10.6.1995. god. II. OBLJETNICA STRADANJA

Uoči obilježavanja druge obljetnice na platou stradanja roditelji su napravili betonski spomenik u obliku broja „8“ što simbolizira broj stradale djece i iznad broja križ sa raspelom.

Obilježavanje druge obljetnice stradanja nevine djece i služenje sv. Mise zadušnice uz mnoštvo vjernika koji su još uvijek u nevjerici da se ovako nešto moglo dogoditi.

Na obljetnicu dolaze i djeca u pratnji svojih nastavnika koja su nekada dijelila školsku klupu sa nevinom djecom koja su okrutno ubijena.

1996. god. III. OBLJETNICA STRADANJA

10.6. Dan sjećanja je već tradicionalno obilježen Svetom Misom zadušnicom uz veliki broj vjernika.

Spomen mjesto stradanja djece postaje mjesto i dolaska posjetioca iz raznih krajeva koji žele posjetiti ovo mjesto tragedije, položiti cvijeće i upaliti svijeće za nevinu stradaldu djecu. Unatoč boli i tužnom sjećanju, ponosni smo da organizirano sve češće dolaze školska odjelenja u pratnji svojih učitelja.

1997. god. IV. OBLJETNICA STRADANJA

U drugom mjesecu 1997.god. uoči IV. obljetnice postavljeni su spomenici na dječje grobove u bijelom kamenu kojeg su donirali iz Italijanske vjerske zajednice na inicijativu časne sestre iz Međugorja Josipe Kordić. Vidjeti svih osam dječjih grobova jedan do drugoga izaziva u svakome duboke emocije koje se ne mogu izbrisati iz sjećanja. Iza dječjih spomenika je postavljeno kameno postolje (prema idejnom rješenju svećenika iz Međugorja čije ime ne znamo) i na njemu dvije bijele ploče koje spaja simbol izvora života oko kojega stoji natpis „U TEBI JE GOSPODINE IZVOR ŽIVOTNI, TVOJOM SVJETLOŠĆU MI SVJETLOST VIDIMO“ a iznad tog simbola je ugrađena golubica kao simbol mira i križ.

10.6. ono što nas je pomalo razočaralo za IV. obljetnicu je to što svećenici župe Sv. Juraja u Vitezu nas pokušavaju nagovoriti da se Misa zadušnica služi u Crkvi a ne na mjestu stradanja što je za nas koji živimo ovo mjesto neprihvatljivo.

27.11.1997. god. roditelji pok. Draženka Čečure su dobili sina Kristijana.

UDRUGA ZA ČUVANJE SJEĆANJA NA DJECU ŽRTVE RATA „OSMICA“ VITEZ

1998. god. V. OBLJETNICA STRADAVANJA

Godine prolaze, bol ostaje, spomen mjesto „Osmica“ postaje sve više mjesto posjete mnogih grupa i pojedinaca koji dolaze iz raznih krajeva BiH i šire kako bi odali počast stradaloj djeci.

10.6. Misa zadušnica je uplanjena u župni kalendar sa odobrenjem Biskupa te će se obavljati svakog 10.6. u 18:00. Napomene radi, na većini stratišta gdje se obavljala misa sada se moli opijelo a Misa u crkvi tako da je „Osmica“ ostala jedno od rijetkih stratišta na kojem se obavlja misa i to ponajviše zahvaljujući ustrajnosti roditelja.

1999. god. VI. OBLJETNICA STRADAVANJA

2000. god. VII. OBLJETNICA STRADAVANJA

2001. god. VIII. OBLJETNICA STRADAVANJA

2002. god. IX. OBLJETNICA STRADAVANJA

2003. god. X. OBLJETNICA STRADAVANJA

2004. god. XI. OBLJETNICA STRADAVANJA

Navedene godine prolaze. I dalje je „Osmica“ mjesto posjeta mnogih koji dolaze položiti cvijeće, upaliti svijeću i pomoliti se Bogu za nevino stradalu djecu.

10.6. u 18:00h je datum i vrijeme kada se služe Mise zadušnice, ali sada za razliku od ranijih godina kada su djeca čitala svoje recitacije posvećene stradaloj djeci najavljuju predstavnici političkih opcija i udruga koji polažu vijence. Ali valjda u svoj toj boli koji taj datum nosi sa sobom, nitko o tome nije razmišljao i propitkivao šta su to te politike i udruge učinile za spomen mjesto „Osmica“ osim što bi na taj datum položili vijenac i upalili svijeću uz nekoliko fotografija.

2005. god. XII. OBLJETNICA STRADAVANJA

U proljeće 2005 .god roditelji stradale djece uz nekoliko prijatelja popločavaju plato gdje se nalazio drveni stol i klupe mijenjaju betonskim. Sa betonske osmice se skida križ sa raspelom i desno od osmice se postavlja betonsko postolje obloženo crnim mramornim pločama sa ispisom imena stradale djece i na postolje se postavlja inoxni križ. Sa vanjskih strana zelene površine sade čemprese koji služe kao živa ograda.

10.6.2005. god. na Misi zadušnici, kao i svake godine se okuplja mnoštvo ali sada već počinju dolaziti novinari i praviti reportaže.

2006. god. XIII. OBLJETNICA STRADAVANJA

2007. god. XIV. OBLJETNICA STRADAVANJA

2008. god. XV. OBLJETNICA STRADAVANJA

2009. god. XVI. OBLJETNICA STRADAVANJA

2010. god. XVII. OBLJETNICA STRADAVANJA

2011. god. XVIII. OBLJETNICA STRADAVANJA

2012. god. XIX. OBLJETNICA STRADAVANJA

2013. god. XX. OBLJETNICA STRADAVANJA

Godine prolaze, ali ne i bol. Niti nakon toliko godina koje su protekle od stradavanja, općina, lokalna zajednica, politika kao niti udruge ništa značajno ne čine za ovo mjesto kako bi postalo mjesto posebnog pijeteta. Godine prolaze u čekanju da se netko sjeti i pokrene neku inicijativu. Spomen mjesto „Osmica“ kao niti drugi spomenici nemaju građevinske i urbanističke dozvole. Na naše upite o dokumentaciji rečeno nam je da predamo zahtjev preko mjesne zajednice i odbora koji su za to zaduženi, što smo i učinili.

Najljepše što se moglo desiti u proteklom periodu vezano sa spomen mjesto „Osmica“ je što više nije samo spomen mjesto nego je zahvaljujući novim generacijama djece koja odrastaju uz „Osmicu“ postalo mjesto sa kojeg se ponovo čuje dječji osmijeh, male svađe i odjeci lopte.

Kako bi koš na kojem su se igrala stradala djeca ostao i dalje dio spomen sjećanja napravili smo novi koš na kojem bi se nove generacije koje dolaze mogle igrati.

2014. god. XXI. OBLJETNICA STRADAVANJA

2015. god. XXII. OBLJETNICA STRADAVANJA

2016. god. XXIII. OBLJETNICA STRADAVANJA

2017. god. XXIV. OBLJETNICA STRADAVANJA

Godine prolaze, obećanja o rješavanju dokumentacije za spomenik ne da se ne ispunjavaju, nego doživljavamo ignorisanje općine, politike i svih onih koji su trebali da to urade već odavno i bez nas.

Na godišnjicama prije Mise i dalje predstavnici općine, politike i udruga polažu vijence i pale svijeće. Neki predstavnici pokazuju istinski pijetet ali nekima je nažalost „Osmica“ postalo mjesto na koje vrijedi doći, biti viđen i uslikati se što nas je pomalo počelo i vrijeđati s obzirom da dotični nisu ništa uradili za „Osmicu“ sve ove godine a mediji koji bi trebali dolaziti radi same „Osmice“ pomalo svoj medijski prostor koriste za svoju promidžbu.

2018. god. XXV. OBLJETNICA STRADAVANJA

10.6.2018. god. Kako ništa nisu učinili a i dalje ignoriraju problematiku vezanu za legalizaciju spomen obilježja „Osmica“ jedan od stradalnika Ivan Garić je odlučio, iako je bio odgovaran od strane svoje i drugih obitelji, da napravi revolt prema predstavnicima općine, politike i udruga bez izuzetka.

Prije Mise nije bilo najavljeno vrijeme za polaganje vijenaca niti bilo kakvog protokola nego se samo čekalo vrijeme 18:00 da počne misa. Nakon što su vidjeli da ih nitko neće najaviti, samostalno su počeli prilaziti spomeniku i polagati cvijeće i vijence. Nakon što su svi obavili polaganje vijenaca, spomeniku je prišao i pobacao sve preko ograde u obližnju baštu kao iskazivanje svog revolta nakon čega je nastao tajac. Nakon nekoliko minuta župnik fra Velimir Bavrka koji mu je bio podrška u ovome činu je započeo sa Misom. Cijela propovijed župnika je bila usmjerena upravo prema onima koji su o tome trebali voditi računa a ne prepuštati zaboravu sve ono što smo svi tih godina proživljavali.

Samo nakon nekoliko dana od strane općinske vlasti se izdaje urbanističko i građevinsko rješenje za spomenik. Rješenje je bilo privremeno na dvije godine uz obećanje da će se u konačnici riješiti na što smo mi pristali.

2019. god. XXVI. OBLJETNICA STRADAVANJA

2020. god. XXVII. OBLJETNICA STRADAVANJA

Godine prolaze u obilježavanju obljetnica na dan stradavanja. Održavaju se samo Mise zadušnice bez ikakvih drugih protokola kako onima koji dolaze iz svijeta politike ne bismo davali posebnu pažnju (a svojim neradom i nezalaganjem je i ne zaslužuju) jer svi koji dolaze na obilježavanje obljetnice su nama jednako važni.

Na dan 10.6. god. mladi hrvatski aktivisti u brojnim gradovima BiH, Hrvatske pa i svijeta pale osam svijeća u sjećanje na stravično ubojstvo djece u Vitezu na „Osmici“.

2021. god. XXVIII. OBLJETNICA STRADAVANJA

Godina 2021. je godina u kojoj su se počeli događati najvažniji događaji vezani za spomen mjesto „Osmica“.

Kao jedna od ljepših stvari je doseljavanje novih obitelji, koji od samog početka pokazuju pijetet prema „Osmici“ i počinju sa nama „živjeti Osmicu“. Dolaskom novih obitelji i broj djece koja provode vrijeme igrajući se na „Osmici“ je veći i samim tim je neopisivo lijepo za vidjeti kako djeca uz „Osmicu“ rastu i kako doživljavaju „Osmicu“ koja je za nas sveto mjesto.

S početkom godine krećemo u preuređenje platoa ispred Osmice. Zamijenili smo željezni spomen koš sa novom inox konstrukcijom, novom pločom i košom. Postavili smo četiri inoxne klupe ispred osmice, posadili novi zasad čempresa i ukrasno drvo što je uveliko uljepšalo pogled i na samu Osmicu.

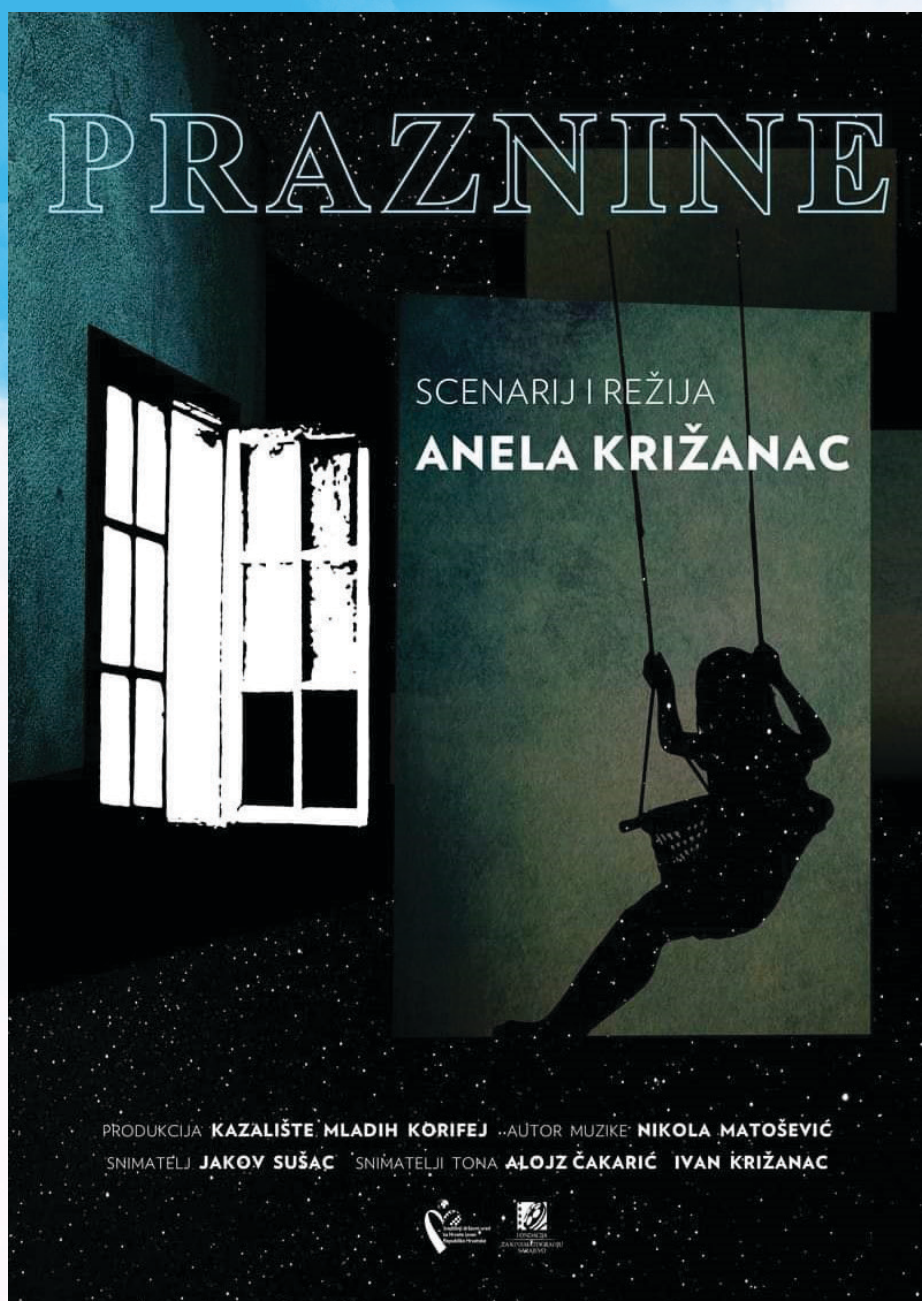
Upoznajemo se sa redateljicom Marinom Petković Liker koju nam je predstavila od prije nam poznata Glorija Lujanović. U razgovoru su nam rekli da HNK Mostar na čelu sa Ivanom Vukojom, koji je za ovu tragediju saznao od Glorije Lujanović, ima u planu raditi predstavu na temu stradanja djece na „Osmici“ na što smo pristali a i da nismo bili do kraja svjesni kako će to postati jedan od najvećih projekata vezanih uz „Osmicu“ i da će se kroz rad na predstavi roditi prijateljstvo i neraskidiva veza sa cijelom ekipom okupljenom oko HNK Mostar.

10.6.2021. god. na Misi zadušnici se okuplja već tradicionalno mnoštvo vjernika. Nikada nećemo zaboraviti kišu koja je počela liti na pola mise kao da nebo plače, ali nitko od nazočnih nije otišao nit se sklanjao u obližnje kuće.

10.6.2021. god. zastupnik u Hrvatskom saboru Nino Raspudić je za govornicom pročitao imena djece ubijene granatom koja je ispaljena sa muslimanskih položaja Armije BiH. Prilikom izlaganja je istaknuo i poraznu činjenicu da za ovaj zločin još nitko nije odgovarao kao i to da za ovaj zločin ne zna gotovo devedeset posto Hrvata u RH. Njegovim govorom po prvi put u Hrvatskom Saboru se čitaju imena poginule djece.

U srpnju na spomen „Osmicu“ dolazi redateljica Anela Križanac i snima prilog za dokumentarni film „Praznine“ koji se bavi temom stradanja hrvatske djece u ratu.

12.7.2021. god. DOLAZAK PREDSJEDNIKA REPUBLIKE HRVATSKE ZORANA MILANOVIĆA NA „OSMICU“

Dolazak predsjednika Zorana Milanovića na spomen obilježje je mnoge iznenadio pa tako i nas. Nakon odavanja počasti, polaganja cvijeća i paljenja svijeće, obratio se obiteljima stradale djece koji su se okupili kod spomen obilježja. Tom prilikom smo ga upoznali s našom tragedijom te mu uručili sliku spomenika „Osmice“ urađenu u staklu kao znak pažnje i zahvale za njegov dolazak. Ovo je ujedno bio i prvi posjet nekog državnika na „Osmicu“. Napomene radi prijašnji predsjednici RH Ivo Josipović i Kolinda Grabar Kitarović su prilikom svojih posjeta Središnjoj Bosni posjetili Ahmiće ali ne i Osmicu.

Kako je i ova godina prošla a da se ništa nije uradilo po pitanju rješavanja statusa spomen mjesta Osmica, 07.9.2021. god. osnivamo udruhu pod nazivom UDRUGA ZA ČUVANJE SJEĆANJA NA DJECU ŽRTVE RATA „OSMICA“ VITEZ.

Osnivači udruge su Ivan Garić, Milko Garić, Vlado Ramljak i Lidija Antičević. O svemu vezano za udruhu smo obavijestili sve obitelji koje dijele ovu tragediju. Razlog osnivanja udruge je taj što jedino tako kao pravno lice možemo nastaviti svoju borbu za „Osmicu“ kada za to nisu imale osjećaja općinske institucije. Rješenje o početku rada udruge je izdato 13.10.2021.godine.

Od trenutka dobijanja rješenja krećemo s dopisima općini u kojima ih obavještavamo o svoj problematici vezanoj za spomen mjesto „Osmica“, našim ciljevima i viđenjima rješenja za svu problematiku.

Na naš zahtjev prvi put nakon gotovo 30 godina na spomen mjesto izlazi na teren općinski geometar da se premjeri površina koju obuhvaća spomen mjesto. Napomene radi spomen mjesto se nalazi na općinskoj zemlji, oblik i površina same parcele je neupotrebljiva za nešta drugo i jedino nama prihvatljivo samo za spomen park „Osmica“. Kroz sve ove godine ne vidimo problem u realizaciji toga, ali i da se ishodi sva potrebna dokumentacija kako bi se mjesto zaštitilo zauvijek.

Vrlo važno kao napomena a što smo mi kroz svoju borbu za „Osmicu“ doživjeli i doživljavamo:

- brzo zaboravljeno sve što smo proživjeli tih ratnih godina
- dolazak političara bez osjećaja za žrtvu, bez ideala, sa velikom dozom egoizma, bez prihvaćanja svojih pogreški
- šutnja gotovo svih onih koji bi trebali govoriti o žrtvi i nepravdi koja je počinjena na ovim prostorima i kao da čekaju da netko drugi priča našu priču
- predmet rješavanje statusa spomen mjesta „Osmica“ kao i drugih na kojima su se desili zločini postaju predmet međunacionalnog inata u rješavanju nekih drugih problema i ciljeva politika.

20.11.2021. god. Memorijalna utrka kroz Središnju Bosnu za sve majke koje su izgubile svoje voljene

Udruge proistekle iz Domovinskog rata, predstavnici Općina Lašvanske doline i udruga Heroji ne umiru ŽSB su organizirali prvu Memorijalnu utrku u čast svih majki koje su izgubile svoje voljene. Utrka je startala ispred spomen obilježja poginulim braniteljima u Novom Travniku, zatim rutom Rankovići, Stojkovići, Bučići, Nević Polje, Prahulje, Podolac, bolnica Nova Bila, Grgino polje, Jardol, Križančevo selo, a završetak maratona je kod spomen obilježja Osmica – Vitez.

27.11.2021. god. HNK Mostar: Premijera predstave „Kroz proces 10-6-1993“

Predstava je inspirirana događajem u Vitezu u kojem je 10. lipnja 1993. godine osmero djece, igrajući se na igralištu među obiteljskim kućama, poginulo od granate ispaljene s položaja Armije BiH.

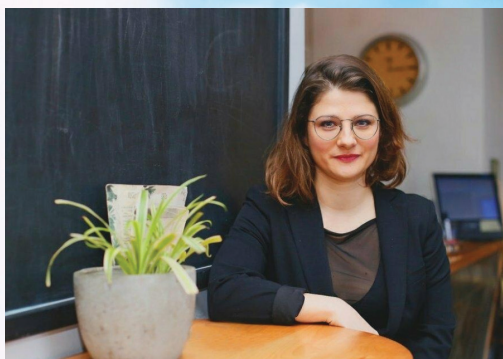
Hrvatsko narodno kazalište u Mostaru ovom predstavom ne samo da želi prekinuti šutnju kojom je uglavnom bio obavijen taj tragični događaj, nego izborom Marine Petković Liker za redateljicu cijelog projekta želi pokazati duboku svijest o nužnosti kazališno rafiniranog, suptilnog i iznimno suvremenog pristupa jednoj ovakvoj temi.

„Ova kazališna predstava nudi takav proces u kojem ćete proći trima potpuno različitim činovima. Predstava je strukturirana kao proces prolaska organskim doživljavanjem teme tijelima, srcima i mislima izvođača i gledatelja. Radeći na predstavi, cijeli je autorski tim prošao proces uranjanja, razumijevanja i suočavanja sa sadržajem

svega o čemu se u njoj govori“, stoji, između ostalog, u tekstu Marine Petković Liker. U predstavi „Kroz proces 10-6-1993“ igraju: Miro Barnjak, Ana Franjčević, Mario Knezović, Jelena Kordić Kuret, Ivo Krešić, Ana Ljubić, Nikolina Marić, Mirela Mijačank Kordić, Robert Pehar i Ivan Skoko. Paralelno s nastankom predstave HNK Mostar producira i dokumentarni film te radio dramu o ubijenoj viteškoj djeци i njihovim obiteljima.

U ime udruge „Osmica“ veliko hvala cijeloj ekipi HNK Mostar koju predvodi ravnatelj Ivan Vukoja.

03.12.2021.god.pokrećemo stranicu udruge **osmica.ba** kako bi smo mogli na jednom mjestu objavljivati sve ono što je vezano za spomen mjesto „Osmica“ a po našem mišljenju vrijedno za spomenuti.

2022. god. XXIX. OBLJETNICA STRADAVANJA

Nakon perioda kucanja na mnoga vrata općine, slanja dopisa, prozivanja, razgovaranja i slušanja problematike u vezi rješavanja dokumentacije za spomen park „Osmicu“ 06.10.2022. god. dobijamo RJEŠENJE O ODOBRENJU ZA GRADNJU. U rješenju stoji da je isinvestitor Služba za društvene djelatnosti Općine Vitez, iako općine Vitez u svemu ovome gotovo nema nigdje ali nam je prezentirano kao jedini mogući način, a predmetnu lokaciju udruga „Osmica“ dobija na upravljanje i održavanje što mi cijelo vrijeme i radimo.

Odmah po dobijanju rješenja krećemo u radove na uređenju spomen parka „Osmica“ naravno u svojoj režiji i uz pomoć susjeda i prijatelja koji su uvijek uz nas. Više o ovome može se vidjeti na našoj web stranici *osmica.ba*. Zahvala svima od srca, ali moramo istaknuti da je poduzeće MAKS iz Viteza uvijek i u svemu bio uz nas bezuvjetno i samoinicijativno bez da smo ih ikada upitali za pomoć. Mi nismo mogli a da ih ne spomenemo u ovoj brošuri iako su kroz sve ove godine pomaganja uvijek bili samozatajni.

Radovi koje smo obavili su: sanacije terena na prilazu spomeniku kod hrasta, postavljanje cokle i panelne ograde, popločavanje trotoara, postavljanje osam betonskih saksija uz cestu na prilazu spomeniku, postavljanje ograde na spomeniku i postavljanje ploče s natpisom SPOMEN PARK OSMICA na prilazu spomeniku.

07.6.2022. god. Uviđaj za potrebe Tužiteljstva BiH u postupku „Osmica“ (uviđaj nakon 29 godina od tragedije). Ponovo postavljamo sami sebi pitanja na koja nemamo odgovore:

- Zašto je trebalo proći toliko vremena da se podigne tužba protiv Armije BiH?
- Zašto se tek prije godinu dana počelo intezivnije raditi na ovom slučaju?
- Zašto nije napravljen očevid od strane civilne policije, vojne policije ili vojske HVO-a u tom periodu?
- Ako je kojim slučajem i napravljen očevid, zašto ga nigdje nema u arhivima?

UDRUGA ZA ČUVANJE SJEĆANJA NA DJECU ŽRTVE RATA „OSMICA“ VITEZ

09.6.2022. god. pokrenuli smo i facebook stranicu Udruga „Osmica“ Vitez putem koje objavljujemo sva događanja na spomen mjestu „Osmica“.

10.6.2022. god. Obilježavanje obljetnice Misom zadušnicom na kojoj se okuplja veliki broj vjernika i prijatelja „Osmice“. Kao i prošle godine kiša je padala za vrijeme Mise kao da nebo plače.

13.6.2022. god. U organizaciji Udruge maratonaca „Heroji ne umiru“ Županije Središnja Bosna i Udruga maratonaca Sisačko – moslovačke županije uz potporu udruga iz Domovinskog rata Županije Središnja Bosna organizirana je druga memorijalna utrka za sve majke Središnje Bosne. I ove godine start maratonaca je bio ispred spomen obilježja stradalim braniteljima u Novom Travniku zatim rutom, Nević Polje, Prahulje, Podolac, Nova Bila, Grgino Polje, Jardol i Križančevo selo gdje su se sastali sa skupinom biciklista koja je vozila rutom Gromljak, Busovača do Križančevog sela. Nakon zajedničke molitve, polaganja vijenaca i paljenja svijeća zajedno su se zaputili ka spomeniku Osmica.

UDRUGA ZA ČUVANJE SJEĆANJA NA DJECU ŽRTVE RATA „OSMICA“ VITEZ

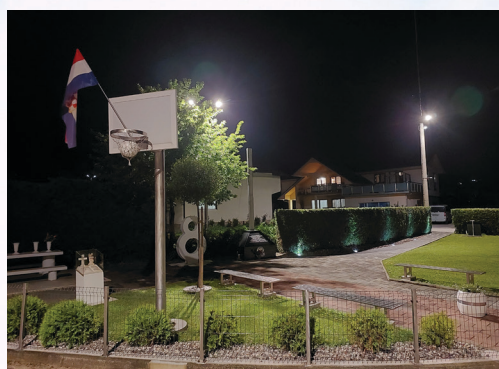
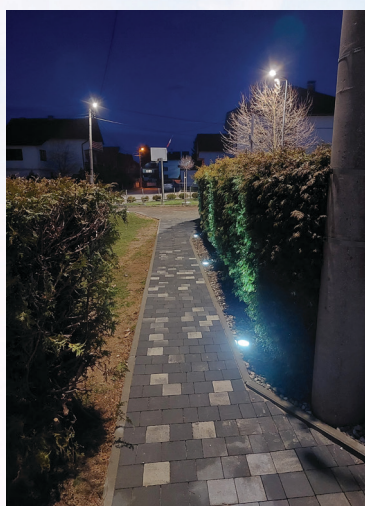
27.11.2022. god. Na spomenik Osmica smo postavili Božićno drvo i jaslice te upalili prvu adventsku svijeću.

2023. god. XXX. OBLJETNICA STRADAVANJA

U ožujku smo nastavili sa uređenjem spomen parka „Osmica“. Uz čempres ogradu smo popločali trotoar i postavili podnu rasvjetu tako da je sada spomenik u cijelosti osvijetljen. Ono što je ovdje vrijedno istaknuti je ekipa prijatelja koji su svoje vrijeme djetinjstva provodili na spomeniku, a sada imaju svoje obitelji i koji su nam donirali dio sredstava za ove radove i htjeli su ostati nespomenjeni imenom i prezimenom što ćemo poštovati, ali veliko hvala od srca za ovu gestu.

11.5.2023. god. radimo rekonstrukciju kamenih ploča na betonskom postolju križa koje su se vremenom počele odljepljivati. Ovdje moramo istaknuti i zahvaliti se kamenorescu Ratku Strukar i njegovim djelatnicima koji su ove radove radili u svojoj režiji. Veliko hvala i RESPECT.

29.5.2023. god. grupa studenata Filozofskog fakulteta u Zenici sa prof. Edisom Gazetić koordinatoricom projekta Kultura sjećanja-suočavanja s ratnom prošlošću posjetila je spomen „Osmicu“. Projekt je podržala TPO Fondacija (Sarajevo) u okviru inicijative ETOS. Mi za posjet nismo znali iako su oni svoj dolazak najavili u općinu Vitez s upitom da ih netko od nadležnih doprati na spomenik „Osmica“ i upozna sa ovom tragedijom koja se dogodila na dan 10.6.1993. god. Žalosno je za spomenuti da se nitko od nadležnih nije javio niti odgovorio na upit, valjda i dalje misle da će drugi ispričati naše priče stradanja tih ratnih godina što smo proživljavali u ratnom okruženju dok mi i dalje šutimo.... Neke stvari će nam ostati nejasne zauvijek. U svakom slučaju ovaj posjet je vrijedan hvale, spomena i veliki RESPECT s naše strane.

07.6.2023. god. Predstavnici Helsinškog odbora za ljudska prava su u sklopu projekta „Zajedno gradimo mir“ s učenicima Srednje škole „Vitez“ u pratnji prof. Sretena Tarabe posjetili „Osmicu“ te su tom prilikom položili cvijeće i zapalili svijeće. Cilj projekta je izgradnja mira i suočavanje s prošlošću u Bosni i Hercegovini i u regionu.

10.6.2023. god. Već tradicionalno u organizaciji Udruga maratona „Heroji ne umiru“ Županije Središnja Bosna i Udruga maratona Sisačko – moslovačke županije uz potporu udruga iz Domovinskog rata Županije Središnja Bosna organizirana je treća memorijalna utrka za sve majke Središnje Bosne. Kako je utrka ove godine organizirana na isti dan kada je i obljetnica, većina sudionika se nakon kratkog odmora i okrijepe vratila na spomenik „Osmica“ kako bi nazočili svetoj Misi. I ove godine za vrijeme Mise kiša obilno pada, nebo plače, ali nitko ni ne pomišlja otići sa spomenika do završetka Mise. Za ovu obljetnicu je vrijedno još za spomenuti kako nikada do sada nije bilo više posjeta novinara i medijskih kuća koji su radili svoje priloge sa „Osmice“.

01.7.2023. god. spomen park „Osmicu“ su posjetili „Veterani MK Središnja Bosna“ i „Veterani MK Hrvatske“ koji su došli na motorijadu u Vitez i tom su prilikom izdvojili svoje vrijeme a ni kišni dan nije ih mogao spriječiti da posjete Osmicu. Respect za ekipu motorista.

05.7.2023. god. Nenajavljena posjeta Visokog predstavnika OHR Christiana Schmidta na Spomen obilježje „OSMICA“. Iako smo njegov posjet gledali sa strane, prišao nam je, upoznali smo se i imali smo priliku razgovarati i upoznati ga sa ovom tragedijom kao i vremenom od 30 godina u kojem se nije gotovo ništa dogodilo po pitanju kažnjavanja odgovornih i zaštititi ovog mjesta od zaborava. Ono što moramo napomenuti i postaviti kao pitanje na koje možda nikada nećemo dobiti pravi odgovor, iako smo to isto pitanje uputili i uredu OHR je: Prije nego je došao na „Osmicu“ Visoki predstavnik je posjetio Ahmiće koje je isto tako mjesto stradanja. Na službenim stranicama OHR-a isti dan je objavljena vijest njegovog posjeta Ahmićima. Na naš upit OHR-u jesu li sve žrtve jednako vrijedne spomena i zašto nije bilo spomena o posjetu „Osmici“ nismo dobili odgovor koji smo uputili putem mail-a nego su nas kontaktirali u rok od 30 min na tel. U razgovoru nam je rečeno

kako posjete uvijek spominju odvojeno i u različitim danima kako ne bi dovodili u isti kontekst i da čekaju pravi trenutak za objavu njegovog posjeta „Osmici“. Iako nismo istog mišljenja i smatramo da sve žrtve zaslužju imati isti tretman i da ne bi trebao biti problem spominjati sve žrtve u isto vrijeme odlučili smo ne propitkivati dalje nego čekati na objavu službenog OHR. S obzirom da je slijedila obljetnica Srebrenice čekalo se do 16.7.2023. god. Dana 16.7.2023. god. nas kontaktiraju da su objavili vijest o posjetu „Osmici“. Ovdje ponovo slijede pitanja na koje možda nikada nećemo dobiti pravi odgovor. Pitanja koja smo ponovo uputili su: Osim što nije isti dan objavljena vijest o nje-

govom posjetu „Osmici“, njegov posjet „Osmici“ je objavljen na instagramu i twiteru a ne i na službenim stranicama OHR te ga nisu prenijele tzv. državne medijske kuće iz Sarajeva dok su posjet Ahmićima isti dan svi prenijeli. Ako netko ima prave odgovore na ova pitanja rado bismo ih čuli. Bez obzira na sve napisano, nama je posjet itekako važan i vrijedan spomena jer je prvi put u 30 godina da spomen mjesto „Osmica“ posjećuje neki od Visokih predstavnika.

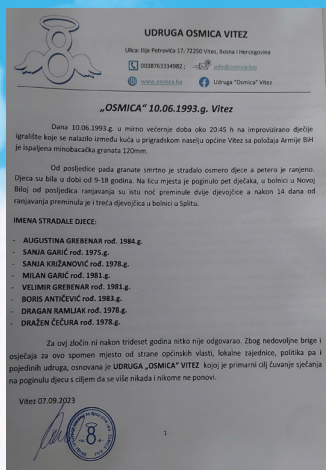
29.8.2023. god. spomen „Osmicu“ su posjetili predstavnici Omladinska akademije „Stanje mira“, koju organizira Europska unija u Bosni i Hercegovini

(EU BiH) u saradnji sa Centrom za postkonfliktna istraživanja. Tom prilikom je 50 mladih iz regije Zapadnog Balkana posjetilo spomen „Osmicu“ Vitez.

09.9.2023. god. članovi MK Veterani Croatia, podružnica Središnja Bosna su nazočili Euharistijskom slavlju na Dan hrvatskih mučenika u Udbini. Tom prilikom su nosili kamen posvećen i „Osmici“. Spomen kamen se nakon Mise ugrađuje u Spomen zid koji se nalazi iza crkve, a koji prikazuje mjesta stradavanja Hrvata kroz povijest. Uz kamen ide i prateći dokument koji opisuje događaj a koji se pohranjuje u crkvi. Samo napomene radi cijela procesija i misa se prenosila uživo na HTV1.

25.9.2023. god. u okviru studijskog puta i u pratnji Centra za nenasilnu akciju Sarajevo-Beograd koji su u posjet „Osmici“ već treći put, članovi i članice mreže Global Learning Hub for Transitional Ju-

stice and Reconciliation posjetili „Osmicu“. Radi se o vladinim i nevladinim organizacijama iz Njemačke: Federal Foundation for Study of the Communist Dictatorship in Eastern Germany; Foundation Remembrance, Responsibility and EVZ Foundation; Working Group on Peace and Development FriEnt; Berghof Foundation, međunarodnim nevladinim organizacijama: Impunity Watch; Asia Justice and Rights; Centar za nenasilnu akciju Sarajevo-Beograd, te organizacija iz drugih zemalja: Dejusticia iz Kolumbije i Centre for the Study of Violence and Reconciliation iz Južnoafričke Republike.

29.9.2023. god. kako u posljednje vrijeme sve više imamo dolazaka organiziranih grupa, obiteljskih posjeta kao i pojedinačnih posjeta na spomen park „OSMICA“ danas smo postavili putokaze od kružnog toka do spomen parka kako bi posjetitelji koji dolaze iz drugih krajeva mogli lakše naći put do spomenika.

01.10.2023. god. kako je mjesec listopad posvećen Majci Božjoj od svete Krunice na spomeniku „Osmica“ se okupljamo i molimo Krunicu svaki dan u 18.00h cijeli listopad koju predvode djeca. Da ne bismo dalje pisali slike će reći sve....

21.10.2023. god. spomen obilježje „Osmica“ su posjetili članovi UDRUGE VETERANI DOMOVINSKOG RATA 158. BRIGADA i 6. DOMOBRANSKA PUKOVNIJA HV SPLIT u sklopu svog posjeta Srednjoj Bosni.

22.10.2023. god. članovi Hrvatskog narodnog kazališta u Mostaru su prilikom gostovanja u Vitezu izdvojili svoje vrijeme i posjetili spomen obilježje „Osmica“ te tako po ko zna koji put odali počast nevino stradaloj djeci. Napominjemo da HNK Mostar ovaj nekažnjen zločin tematizira u predstavi „Kroz proces 10-6-93“ autorice Marine Petković Liker.

24.10.2023. god. učenici Srednje škole „Vitez“ su u pratnji svojih profesora posjetili spomenik Osmicu te smo tom prilikom imali čast s njima razgovarati. Ono što nas se najviše dojmilo kod ovog posjeta je što su učenici nakon razgovora ostali s nama moliti Kronicu koju molimo cijeli mjesec listopad. Veliko hvala i RESPECT.

07.11.2023. god. „Osmicu“ je posjetio hrvatski ministar rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike Marin Piletić. U svom posjetu Vitezu, izdvojiti svoje vrijeme i za posjet „Osmici“, te razgovarati s nama ljudski, položiti vijenac i upaliti svijeće zaslužuje veliki RESPECT.

Tekst iz knjige „Druga strana rata: Sjećanje na ratnu svakodnevnicu u Lašvanskoj dolini“ autora Velimira Bugarina

OSMICA

U viteškom naselju Podgradina, 10. lipnja 1993., četrnaestero djece izašlo je na lokalno košarkaško igralište nakon višednevnog granatiranja. Miran i topao dan nije naslućivao zlu kob. Smijeh i dječju radost oko 20.45 sati zauvijek je ugasila minobacačka granata kalibra 120 mm s položaja Armije RBiH. Granata je pala 2 metra od klupe oko koje se nalazilo četrnaestero djece. Naime, taj se prostor do tada smatrao sigurnim za dječju igru budući da je bio okružen kućama i skriven od djelovanja snajpera. Prizor nakon eksplozije granate bio je stravičan. Krv i raskomadani dijelovi tijela nedužne djece bili su posvuda. Tom je prilikom na licu mjesta poginulo petero djece, a troje je od posljedica ranjavanja preminulo u bolnici, dok je šestero ranjene djece preživjelo. Poginuli su Sanja Garić (1975.), Milan Garić (1981.), Dragan Ramljak (1978.), Dražen Čečura (1978.), Boris Antičević (1983.), Sanja Križanović (1978.), Augustina Grebenar (1984.) i Velimir Grebenar (1981.). Razorna moć granate vidjela se po tome što su roditelji svoju djecu prepoznavali po odjeći i obući. Poginula djeca ukopana su prije svitanja, nekoliko sati nakon stradavanja, 11. lipnja 1993. godine. Niti jedna svjetska televizijska kuća nije željela objaviti snimke masakrirane hrvatske djece u Vitezu, premda su im bile ponuđene (Bugarin, 2023:65).

Kao 15-godišnji dječak, Ivan Garić provodio je toplo lipanjsko predvečer 1993. na dječjem igralištu udaljenom tek tridesetak metara od obiteljske kuće. Otkako je počeo rat, a s njim i roditeljska zabrana udaljavanja od domova, mali prostor s košem i klupom bio je omiljeno mjesto za druženje djeci iz njegove ulice. Njegov dvanaestogodišnji brat Milan preminuo je na igralištu, dok su on i osamnaestogodišnja sestra Sanja ranjeni i prebačeni u Franjevačku bolnicu u Novoj Biloj. Nakon desetak dana, s ostalim težim ranjenicima evakuirani su u Split. Međutim, u splitskoj bolnici Sanja je preminula. Iako je se Ivan se oporavio od teških povreda i živi sa 80-postotnim invaliditetom, još se živo sjeća kobnog trenutka.

Mjesto gdje smo mi nastradali bilo je vječito okupljalište djece. Uvijek je bilo puno djece. Na tom mjestu bio je jedan improvizirani koš gdje smo se mi igrali i zadržavali. U blizini je bio jedan veliki hrast koji je stvarao hladovinu. Ispod njega smo napravili jedan stol oko kojeg smo se okupljali. Iako Mahala nije bila daleko, kao i prve crte bojišnice, lokacija je bila zaklonjena od snajpera. Relativno je bilo sigurno. Čak je i nekoliko bošnjačkih obitelji u blizini živjelo koje su bile štćene od HVO-a. Kažu kako je taj dan bilo potpisano primirje. Međutim, relativno je bilo mirno do tog kobnog trenutka pada granate. Bilo je ljetno vrijeme, oko devet sati popodne. Kada je pala granata, a ono po čemu se i dan danas podsvjesno sjetim jest miris, odnosno smrad baruta. Znam da sam sjedio za stolom kad je pala granata i potom udario glavom od stol. U prvom momentu sam počeo podizati glavu. Ništa nisam vidio. Crveno mi je bilo pred očima. Mislio sam da sam oslijepio. Odmah sam bio svjestan što se desilo. Pokušao sam se obrisati jer mi je glavu krv prekrila. Bio sam ranjen u glavu. Kad sam obrisao krv s očiju shvatio sam kako nisam slijep, ali kad sam se osvrnuo oko sebe, to je bilo stravično. Raskomadana tijela! Krv posvuda. Ljudi su kasnije danima čistili dijelove tijela sa hrasta. Prizor je bio uistinu stravičan: raskomadana tijela, bez pola glave, ruku, nogu... U tom trenutku prva je došla moja mati, koja je naišla na brata i na još jedno dvoje djece. Kad je došla, mogla je vidjeti samo raskomadana tijela. Puzao sam s klupe, nisam mogao ustati. Nisam imao osjećaja u nogama. Čuvao sam se čvrsto rukama za klupu. Kad je mati došla do mene, rekao sam joj da sam ja dobro, da me pusti i da ide potražiti sestru koja je taman krenula prema kući. Od tog mjesta gdje je pala granata nema trideset metara do moje kuće. I susjed Drago je došao. Znam da je došao čuvati mene. Držao me je za pazuh da ne iskliznem. Mati je sestru našla na pola puta do kuće u besvjesnom stanju. Mogli su se čuti krici, jauči, kako je tko dolazio od susjeda i roditelja. Sjećam se dobro da su me ubacili nazad u Renault 4 i prebacili u ratnu ambulantnu u Vitezu. Sjećam se da je na prijemu bio rođak Ivo Skopljak. Čovjek razgovara sa mnom. U biti svi su pokušavali govoriti da nije što jest, ali ja sam bio svjestan svega. Došlo je potom još par koji su bili ranjeni. On je mene brzinski pripremio za transport u bolnicu u Novoj Biloj. Gledam sebe, vidim tijelo puno gelera. U momentu sam osjetio da me glava boli. U biti, prije nego što su oni mene obrađivali, na glavi vidim, odnosno osje-

tim posjekotinu. Pipam prstima, vidim sa strane kost grebe. Ispod prstiju osjetim mozak. Prema slikama znaš kako izgleda mozak, osjetiš brazde. U tom neznanju ja sam tu ranu dirao prljavim rukama. Poslije su oni meni to očistili. I transport za Novu Bilu bio je ludnica. Znam da su me ubacili u ambulantna kola. Vozilo je se makadamom, preko Mošunja, obilazno do Nove Bile. Nakon što su nas dovezli mene su doslovno na nosilima spustili ispred vrata crkve. Uz mene je bio čitavo vrijeme moj stric koji je kasnije poginuo, jer su roditelji ostali u Vitezu. To mi je bio i posljednji put da sam strica vidio. On je znao da sam u svakom trenutku bio priseban i sa mnom je razgovarao do momenta kada su u bolnici počeli govoriti: »Sanja je umrla«. On je vjerojatno gledajući u mene otišao provjeriti, pošto se i moja sestra zvala Sanja o kome se radi. Dolazi do mene i tješi me i govori kako nije naša Sanja, već Sanja Križanović. Potom sam bio na obradi. U Novoj Biloj sam u bolnici bio deset dana. Sestra je ležala drugi krevet od mene u bolnici. Potom su je premjestili u drugu prostoriju jer sam stalno bio okrenut prema njoj. Nepokretan ležiš u krevetu. Roditelji svega svjesni. Kad su mi rekli da mi roditelji u posjeti dolaze, ja sam mislio da mi mamu ispod ruku vode; gotovo; slom živaca sigurno dobila. Razmišljaš šta imaš od života. Ja nastradao, sestra, brat. Razmišljaš, pripremaš se za takav scenarij. Kad su roditelji došli, kad mati prva prilazi i mene tješi i govori mi kako će biti dobro. Sve znaš, ostani nam bar ti. Budi nam dobro. Joj, ja sam tada ostao paf. Ta žena ima snage k'o malo k'o. Nasuprot mene u bolnici je ležao Milan Križanović kojem je sestra preminula i Blaženko Čečura kojem je brat poginuo. Oni odmah nisu bili u tim momentima svjesni. I nisu znali odmah za sestru i za brata, dok sam ja znao. Njih dvojica bi razgovarali, k'o djeca. Oni između sebe razgovaraju, blago se bratu i sestri, njima tata i mama mogu svaki dan doći. U biti rekli su im da su lakše ranjeni i da nisu u Novoj Biloj u bolnici, već u ratnoj ambulanti u Vitezu. A njima nisu mogli svaki dan u Novu Bilu doći govorili su. Međutim, nisu im rekli da su poginuli. Bilo je mnogo proživljenih scena u bolnici. Previjanja su znala biti zasebna iskustva. Konvojem su nas prebacili u autobusima preko Pavlovice za Ramu, a od tamo helikopterom za Split. S tim da su nas dizali i pripremali za transport dva puta prije toga. Dogovore transport ranjenika, a onda bošnjačka strana ne dozvoljava transport, pa nas vrate. Odjednom je došlo odobrenje za transport, tako da smo sestra i ja 20. 6. prebačeni za

Split. Iako smo bili tijekom transporta pod pratnjom UNPROFOR-a bilo je jezivo. I danas dan kad prođem Oparom uhvati me neka jeza. Kad smo došli do škole na Opari gdje je bio punkt gotovo da nikoga nije bilo. Imam osjećaj, dok sam trepnuo da se pojavilo more ljudi; mještana, vojske, nema koga nije bilo. Gledaš nemaš pojma što će se desiti. Znam da sam u jednom momentu, kako je u Opari povišen onaj teren kraj škole, nešto odbrusio nekom vojniku kada me pogledao ili namignuo. Valjda mi je pročitao s usana, kad uleti u autobus. U tom momentu mislio sam da je gotovo. Sreća izašao je! Ne znam koliko samo se zadržali. Bilo je pitanje hoće li nas pustiti. Srećom, ipak smo došli do Ramskog jezera. Dolazili su mještani, donosili su nam hranu. Postupno su nas iz Rame u večernjim satima helikopterom za Split prevozili. Moja je sestra je preminula par dana nakon boravka u bolnici u Splitu.

Iskaz o kobnom događaju dao je Vlado Ramljak, otac poginulog Dragana svjedočeći o stravičnom prizoru.

„Dragan Ramljak moj sin, rođen 26. srpnja 1978., trebao je 26. srpnja 1993. imati punih 15 godina. Poginuo je od minobacačke granate 120 mm zajedno sa ostalom djecom koja su se igrala na klupi koju su sami svojim ručicama napravili. Klupa je i danas tu, ali na njoj i oko nje se više ne igraju djeca. Na klupi se nalazi cvijeće. U trenutku pada granate bio sam pred svojom kućom i za minutu sam dotrčao do mjesta masakra. Vidio sam stravičnu sliku. Poznao sam svog sina, jedinog sina svog, uzora, svoju nadu, sve što sam imao. Pao sam u nesvijest kod masakriranog sina. Ništa više ne znam. Kad sam došao sebi, već su ranjena i mrtva djeca sklonjena i odvezena do ambulate.“

O događajima na dječjem igralištu iskaz je dao i Milko Garić, otac poginulog sina Milana, te još dvoje ranjene djece, Ivana i Sanje, koja je kasnije preminula u bolnici.

„Osobno sam bio sa suprugom u dvorištu, kada je granata pala. Među prvima smo dotrčali, ugledali stravičan prizor za stolom. Pravi pokolj. Najmlađe moje djetete Milan, prepoznao sam ga po uniformi. Sva djeca bila su masakrirana. Bio sam zauzet, troje moje djece je bilo tu. Zajedno sa suprugom Mirom sam obilazio, tražio preživjele. Ubrzo su došla auta, vojska HVO, lokalna TV. Ranjene su prebacivali

u bolnicu. Među njima je bilo ranjeno mojih dvoje djece, treće moje dijete je na licu mjesta bilo mrtvo. Nisam dozvolio snimanje svog masakriranog djeteta. Kad su ranjeni odvučeni, vojska je donijela deke, da pokupi dječja, raznešena tijela. Meni je žao samo što smo istu noć morali sahraniti djecu bez povorke, bez ičega“.

U vrijeme stradanja djece, Marinko Antičević nalazio je na bojišnici. Čuvši jauk i plač nakon detonacije i sam je se zaputio prema mjestu pada granate. Na vlastito zaprepaštenje, zatekao je također stravičan prizor.

„To je bio masakr načinjen od strane Armije BiH, kojoj smetaju dječji životi. Krenuo sam prema tom mjestu, gdje se obično igralo i moje dijete. Kad sam stigao, zatekao sam strašan prizor, još sa mene neviđen. Ja imam kasetu, nudim je kao dokaz, ljudi slabijeg srca i nerava ne mogu je sagledat. Oblike dječjeg tijela u tom momentu ne bi mogli oslikat. Masakr u ulici Vase Miškina u Sarajevu, uspoređujući sa ovim, izgleda blijeda slika ovoga. Mrtva, ubijena dječja tijela se nisu mogla prepoznati. Prepoznavali smo ih po odjeći, cipelama. Dječje dijelove tijela sam skidao sa drveća sedam dana poslije. To mjesto je sada pusto, jer djece nema. Djeca su sedam dana ranije svojim ručicama napravila klupu i sto. Sada na tom stolu se nalazi cvijeće, koje podsjeća na njihove krhke ručice, dječje nestašluke, igru koja nikada nije završena.“

Sugovornik Zvonimir, viteški novinar i ratni izvjestitelj iz Lašvan-ske doline, zatekao se na mjestu tragedije desetak minuta nakon pada granate. Iako je svjedočio brojnim traumatičnim događajima tijekom Domovinskog rata, ističe kako mu je ovo bio izuzetno potre-san trenutak u životu. Dok je prepričavao nemile scene, sugovornik nije mogao suspregnuti emocije. Oči su mu bile pune suza, a intervju je nakratko bio prekinut (Bugarin, 2017:157-158).

...Na Vitez su pale stotine granata. Osmero djece je poginulo samo od jedne granate s bošnjačkih položaja. A zna se da tu u blizini nije bilo vojske i vojnih objekata. Kad se to dogodilo, bio sam u zapovjedništvu i nešto pisao. Baš je sjedio sa mnom Anto Marjanović. Odjednom se čula strahovita eksplozija oko četristo metara od nas. Budući da sam radio u Press službi, odmah smo se uputili prema mjestu eksplozije. Ne mogu opisati kakva je to strahota bila. Došli smo desetak minuta nakon eksplozije. Roditelji su kupili dijelove tijela svoje djece. Na okolnim granama bili su dijelovi tijela te djece. Djeca su igrala košarku kad je granata pala. Kakva je to strahota bila, mogu ilustrirati ovako - na svjedočenju u Haagu donijeli smo tu snimku i pustili da se emitira, ali nakon trideset do četrdeset sekundi tražili su da se emitiranje prekine, jer nisu mogli gledati te scene. Jedna sutkinja je samo okrenula glavu i govorila: „Prekinite, prekinite!“ Međunarodne televizijske kuće kao što su BBC, CNN i mnoge druge bile su prisutne na ovom prostoru. Mnoge te inozemne televizijske ekipe bile su smještene u Biloj u privatnim kućama u blizini baze UNPROFOR-a. Nudili smo snimku, samo da je emitiraju. Nitko nije htio! To je zanimljivo. Pravdali su se da je to prestrašno! Međutim, sličan slučaj na sarajevskoj tržnici Markale su strani mediji prikazali. Uvijek smo bili sumnjičavi da se radi o nekoj zavjeri protiv Hrvata. Mislim da ni jedna svjetska kuća nije emitirala snimku o stradanju te djece. Bilo je tu još i ranjene djece. To stradanje djece je Hrvate u Vitezu jako pogodilo. Snimku o stradanju te djece smo pustili na lokalnoj televiziji i javnost se jako uzburkala...

Zahvala svima koji su pomogli u tiskanju ove brošure!

Nakladnik: Udruga za čuvanje sjećanja na djecu žrtve rata „Osmica“ Vitez
Glavni urednik: Ivan Garić
Lektura: Sanja Babić-Đulvat
Grafičko oblikovanje i tisak: Katriel d.o.o. Travnik
Travnik, 2023.